

KULTURNA DEZORGANIZACIJA ALI NEODGOVORNOST?

Zadnji čas je izšla cela vrsta knjig tržaških slovenskih avtorjev v samozaložbi. V samozaložbi izhajajo tudi revije in mesečniki. Nekaterim grozi shiranje.

Kaj naj rečemo k temu? Po eni strani se hočemo tržaški in sploh zamejski Slovenci bahati z »vrhunskimi« kulturalnimi institucijami in dosežki, kot so npr. Stalno slovensko gledališče, Kulturni dom, Slovenski raziskovalni institut, študijska knjižnica, lasten dnevnik (poleg komaj treh dnevnikov v matični Sloveniji), študijski dnevi v Dragi, itd., po drugi strani pa ni denarja za osnovne stvari, med katere spada slovenska zapisana beseda. Literatura je tista, iz katere se poraja vsa druga kulturna in narodna dejavnost. Če ni razumevanja in zato tudi ne denarja za literaturo, kakšen smisel ima potem investirati denar v zidovje, v spomenike, v raziskovalno dejavnost? Kaj bomo potem raziskovali, če bo vedno manj ljudi, ki bodo govorili in brali slovensko?

Te ugotovitve ne veljajo samo za en takimenovani »tabor« (se gremo Slovenci vedno vojske?), ampak za vse »tabore«. Kaj naj reče človek k temu, da je nedavno dobila »Družba za češčenje božje Device« ali kako se že imenuje (menda gre čisto preprosto za Marijino družbo) nekaj deset milijonov slovenskega denarja, ki ji gotovo ni potreben za Marijino češčenje, medtem ko morajo naši pesniki in pisatelji ne le pisati brez honorarja, ampak si tudi sami izdajati knjige ter jih celo sami raznašati po knjižarnah in časopisnih kioskih ter jih prodajati med prijatelji od osebe do osebe? Bojimo se, da bodo tudi ti milijoni v kratkem zazidani v kake mrtve zidove, ki po eni ali dveh generacijah ne bodo več v slovenski lasti, kakor ni danes več »Hotel Regina« in še toliko drugih stavb in podjetij v Trstu in Gorici. Tudi takrat so šli milijoni in milijoni nabranega denarja v zidove, naši pesniki in pisatelji pa so umirali od jetike.

Kdaj se bomo Slovenci zavedli, da je v kulturi najdragocenejši ustvarjalec in da je treba posvečati skrb predvsem njemu, potem šele zidovom. Če bomo imeli ljudi, bodo zidovi rastle iz tal mimo grede in z lahkoto. Če pa bomo izgu-

(Dalje na 2. strani)

MORO KOT TORPEDO RDEČIH GUSARJEV

Iz Morove »ječe« v brlogu rdečih brigadistov je prišla zadnji čas prava salva pisem, naslovljenih na razne krščanskodemokratske in druge politike, celo na predsednika republike. Ni težko uganiti, da prebije Moro zdaj večino časa s pisanjem pisem (na roko!) ali s sestavljanjem konceptov. Najbrž tudi ne piše na kolenih, sedeč na svojem ležišču. Če so mu teroristi preskrbeli toliko pisemskega papirja, so mu gotovo preskrbeli tudi pisalno mizo. Gotovo ne na ljubo svojemu ujetniku, ampak zato, ker si ometajo korist od njegovih pisem. To se pravi, da ga »spodbujajo« k pisanju, ga silijo, naj piše, naj kar naprej piše, temu in onemu, vsakomur, od kogar si obeta (oziroma si ometajo oni), da bi lahko pripomogel k omajanju stališča Krščanske demokracije in vlade, da ne bosta klonili ter se spustili v pogajanja s teroristi. Nobena dvoma ne more več biti, da piše Moro svoja pisma pod grožnjami, če ne direktno po diktatu. Nemogoče je namreč, da bi politik in državnik Morovega kova padel tako nizko, da bi sam od sebe, iz strahu pred smrtjo, tako moledoval za svoje življenje. Morali so ga zlomiti, s kakšnimi sredstvi, bomo morda le kdaj zvedeli.

Jasno je že zdaj, da so ga psihično zlomili. Lahko, da so to dosegli s kakimi kemičnimi sredstvi, npr. z mamilom, ali s psihičnim strahovanjem ali telesnimi mukami. Jasno pa je tudi že, da Moro ni napravljen iz snovi, iz katere so napravljeni juna-

ki. Dokler je bilo dovolj, da je razodeval politično izkušnost in modrost, je lahko veljal za velikega človeka, ki si je zaslužil ugled in spoštovanje. Ko pa bi moral razodeti tudi junaštvo in moč, da ne rečemo trdnost, pa mu je zmanjkalo kvalitete. Tega pač ni sam kriv. Vsakdo ima svoje meje. Pač pa se je tu še enkrat pokazalo, kako nespametno in neprimerno je napravljati še živče politike in druge javne osebnosti za mite.

Tak mit je bil za Krščansko demokracijo in za vso italijansko demokracijo Aldo Moro, okrog katerega — ali bolje rečeno, v njegovih rokah — se je osredotočilo vse odločanje v krščansko-demokratski stranki in s tem tudi v vladi, kajti od njega je bilo odvisno, kdo bo predsedoval vladi in kdo bo prišel vanjo. To so bili, kot se danes odkrito govori, predvsem njegovi prijatelji in prijatelji njegove družine. Sedanje dogajanje pa bo po vsej verjetnosti napravilo konec Morovemu mitu v KD in dalo več ugleda in avtonomije drugim pomembnim osebnostim na njenem vrhu, zlasti Zaccagniju, Andreottiju in nekaterim mlajšim, ki so pokazali zares občudovanja vredno moč duha in živcev, pa tudi pogum. Ni lahko vztrajati pri sklepu, da se ne bodo dali omajati v svoji nepopustljivosti nasproti izsiljevanju Rdečih brigad, spričo tako obupnih Morovih pisem, pritiska njegove žene in vse družine in osebnih prijateljcev ter o-

(dalje na 3. strani)

UKINJEN POSTOPEK PROTI ŠTIRIM KOROŠCEM

Predsednik avstrijske države Kirchschräger je prejšnji petek s svojim odlokom ukinil kazenski postopek proti štirim mladincem iz Sel na Koroškem, ki so bili obtoženi, da so v septembru leta 1976 motili potek volitev na Koroškem. Gre za brata Fortunata in Marjana Olipa, za Petra Olipa in za Florijana Juga, ki so se že v lanskem avgustu morali zagovarjati pred deželnim sodiščem na Dunaju, a je bila tedaj razprava odložena zaradi odsotnosti nekaterih obtožencev.

Avstrijski predsednik je svoj odlok utemeljil z navedbo dejstva, da je prav občina Sele na Koroškem morala plačati največji krvni davek med drugo svetovno vojno v boju proti nacizmu. V soboto, 29. aprila, je

namreč poteklo 35 let, odkar je bilo na Dunaju obglavljenih 13 Selanov, ki so bili obtoženi sodelovanja v boju proti nacizmu. Pred kratkim sta obe osrednji organizaciji koroških Slovencev priredili spominsko proslavo ob 35-letnici nacističnega zločina in te proslave se je udeležil tudi predsednik avstrijske republike.

Štirje fantje iz Sel, proti katerim je bil zdaj ukinjen sodni postopek, so v znak protesta proti preštevanju slovenske manjšine na Koroškem v septembru leta 1976 odnesli z volišča volilno žaro in na cesti sežgali volilnice. Odlok avstrijskega predsednika je pri koroških Slovencih imel velik odmev, saj upajo, da bodo oblasti ukinile tudi ostale postopke proti slovenskim aktivistom.

RADIO TRST A

NEDELJA, 7. maja, ob: 8.00 Poročila. 8.15 Dobro jutro. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša. 9.45 Nediški zvon. 10.15 Vedri zvoki. 10.30 Srečujemo in spoznavajmo se. 11.00 Poročila. 11.05 Mladinski oder: »Črnuh«. 11.35 Nabožna glasba. 12.00 Poročila. 12.15 Glasba po željah. 12.00 Ljudje pred mikrofonom. 13.20 Poslušajmo spet. 14.00 Poročila. 15.00 Nedeljsko popoldne: Sport in glasba. 19.00 Poročila.

PONEDELJEK, 8. maja, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro - vmes (7.45 cca): Pravljica. 8.00 Novice. 8.05 Prijateljsko. 9.00 Poročila. 9.05 Pevci. 9.30 S kuhinjo po svetu. 9.45 Glasba. 10.00 Poročila. 10.05 Koncert. 10.30 Biti ženska. 11.30 Poročila. 11.35 Plošča. 12.00 Poslušali boste. 13.00 Poročila. 13.15 Zbori. 13.35 Melodije. 14.00 Novice. 14.10 Mladina. 14.20 Glasba. 15.00 Glasbeni ping pong. 15.30 Poročila. 16.30 Mladi izvajalci. 17.00 Poročila. 17.05 Luigi Dallapiccola: Nočni let. 18.00 Poročila. 18.05 Trst in prometne zveze. 18.20 Klasični album. 19.00 Poročila.

TOREK, 9. maja, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro - vmes (7.45 cca): Pravljica. 8.00 Novice. 8.05 Prijateljsko. 9.00 Poročila. 9.05 Glasbena kronika. 9.30 Naši nepoznani znanci. 9.45 Glasba. 10.00 Poročila. 10.05 Oddaja za otroški vrtec. 10.15 Koncert - vmes (10.35 cca): Pisma Marie Isabelle Marenzi. 11.30 Poročila. 11.35 Plošča. 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 Zborovska glasba (Antek Seražin). 13.35 Melodije. 14.00 Novice. 14.10 Mladina. 14.20 Motivi iz filmov. 15.30 Poročila. 15.35 Top lestvica (Peter Svagelj). 16.30 Čudoviti otroški svet. 17.00 Poročila. 17.05 Sopranistka Pia Cossuta - Ciccieri, pri klavirju Aldo Danieli. 17.25 Glasbena panorama. 18.00 Poročila. 18.05 Slovenski jezik. 18.20 Klasični album. 19.00 Poročila.

SREDA, 10. maja, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro - vmes (7.45 cca): Pravljica. 8.00 Novice. 8.05 Prijateljsko. 9.00 Poročila. 9.05 Ljudska glasba. 9.30 Roža mogota (Irena Žerjal). 9.45 Glasba. 10.00 Poročila. 10.05 Koncert. 10.45 Oddaja za prvo stopnjo osnovne šole. 11.00 Ljudje in dogodki. 11.30 Poročila. 11.35 Plošča. 12.00 Glasba. 12.10 Pojmo. 13.00 Poročila. 13.15 Naši zbori. 13.35 Melodije. 14.00 Novice. 14.10 Mladina. 14.20 Kličite Trst 31065. 15.30 Poročila. 16.30 Otroci pojo. 17.00 Poročila. 17.05 Mladi izvajalci. 17.20 Glasbena panorama. 18.00 Poročila. 18.05 »Novi orli plapolajo«. Napisal Rado Bednarik. 19.00 Poročila.

ČETRTEK, 11. maja, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro - vmes (7.45 cca): Pravljica. 8.00 Novice. 8.05 Prijateljsko. 9.00 Poročila. 9.05 Jazz. 9.30 Mali oglasi. 10.00 Poročila. 10.05 Koncert. 10.45 Oddaja za drugo stopnjo osnovne šole. 11.05 Družina v sedobni družbi (Lojze Zupančič). 11.30 Poročila. 11.35 Plošča. 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 »Primorska poje«. 13.0 Melodije. 14.00 Novice. 14.20 Evergreeni. 15.30 Poročila. 15.35 Kaj je novega v diskoteki (Aleš Valič). 16.30 Odprimo knjigo pravljic. 17.00 Poročila. 17.05 Trio Lorenz. 17.25 Glasbena panorama. 18.00 Poročila. 18.05 Slovenska politična in socialna misel. 18.20 Klasični album.

PETEK, 12. maja, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro - vmes (7.45 cca): Pravljica. 8.00 Novice. 8.05 Prijateljsko. 9.00 Poročila. 9.05 Sanremo. 9.30 Iz beležnice Borisa Pahorja. 9.35 Glasba. 10.00 Poročila. 10.05 Koncert. 10.35 Rojstna hiša naših velmož (Martin Jevnikar). 11.00 Oddaja za srednjo šolo. 11.30 Poročila. 11.35 Plošča. 12.00 Opera. 12.45 A.R.C.I. - Združenje za kulturo, sport in prosti čas. 13.00 Poročila. 13.15 »Primorska poje«. 13.30 Melodije. 14.00 Novice. 14.10 XY odgovarja. 14.30 Veliki izvajalci. 15.30 Poročila. 15.35 Mladi in glasba. 16.30 Otroški vrtljak (Marija Susič). 17.00 Poročila. 17.05 Alessandro Mirt: Concertino. 17.20 Glasbena panorama. 18.00 Poročila. 18.05 Kulturni dogodki. 18.20 Klasični album. 19.00 Poročila.

SOBOTA, 13. maja, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro - vmes (7.45 cca): Pravljica. 8.00 Novice. 8.05 Prijateljsko. 9.00 Poročila. 9.05 Motivi. 9.30 Pregovori. 9.45 Glasba. 10.00 Poročila. 10.05 Koncert. 10.30 Kulturno pismo. 11.30 Poročila. 11.35 Plošča. 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 Ljudske pesmi. 13.35 Melodije. 14.00 Novice. 14.10 Mladina. 14.20 Gremo v kino (Sergij Grmek). 15.00 Tekmujte s Petrom (Peter Cvelbar). 15.30 Poročila. 16.30 Svet. 17.00 Poročila. 17.05 Glasba. 18.00 Poročila. 18.05 »Hoe-fore« (Aishil). 18.45 Vera in naš čas.

PRVI MAJ V ITALIJI

Delovni ljudje v Italiji so letos obhajali 1. maj, praznik dela, v mogočem zelo drugače kot vse druge prvomajske praznike po vojni. Letošnji 1. maj je namreč potekal kot odgovor terorizmu, ki je dosegel višek v rimskem atentatu v ulici Fani z ugrabitvijo predsednika Krščanske demokracije Alda Mora. To je bil prav gotovo višek izživljanja demokratičnemu redu in institucijam v državi, ki mu še ni videti izhoda in rešitve.

Glavni tajnik sindikalne organizacije CGIL, Lama, je na zborovanju v Turinu dejal, da je treba odločno nastopiti proti Rdečim brigadam, ki jih je označil za sovražnike delavcev. Glavni cilj Rdečih brigad je, je rekel govornik, zanetiti državljansko vojno in uvesti diktatorski režim. Lama je tudi naglasil, da z zločinci niso možna nobena pogajanja in da država ne more popustiti pred izzivanji Rdečih brigad.

Tudi glavni tajnik sindikalne zveze UIL, Benvenuto je na zborovanju v Milanu govoril o dramatičnih trenutkih, ki jih preživlja država, pri čemer je rekel, da je italijansko ljudstvo pokazalo veliko demokratično zrelost, saj je italijanska demokra-

cija v zadnjem času dokazala, da ima v sebi toliko moči, da lahko zavrne najhujši napad v zadnjih 30. letih. Benvenuto pa je naglasil, da je najučinkovitejše orožje proti terorizmu odprava gospodarske krize in izvedba družbenih reform.

—o—

Novo mednarodno posojilo Italiji

Italija bo dobila od Mednarodnega monetarnega sklada kredit v znesku ene milijarde dolarjev, ki bo zamenjal lansko posojilo s strani istega organizma. Vest prihaja iz mehiške prestolnice, kjer se je te dni končalo zasedanje posebnega ministrskega odbora, ki je razpravljalo o krepitvi svetovnega gospodarstva brez pospeševanja inflacije. Vest o kreditu je za Italijo važna ne le iz golega finančnega stališča, ampak tudi zato, ker so ministri finančnih velesil priznali uspešnost italijanske politike za novo gospodarsko rast. To je že pravo mednarodno jamstvo, ki je dragoceno zlasti za spodbujanje pri dotokanju tujega kapitala.

Afganistan - sovjetski satelit?

Afganistan je dobil nov naziv »demokratska republika«, novi režim pa je že priznala Sovjetska zveza. Tako so sovjetniki, ki so vrgli prejšnjo vladavino predsednika Dauda, že dosegli kar dvojni uspeh: državni udar se je posrečil, poleg tega pa že imajo dragoceno zunanje priznanje. Za novega voditelja je vojaški revolucionarni svet imenoval Mohameda Tarakija, ki je po nekaterih vestih član filozofjske komunistične partije. Ti podatki navajajo opazovalce k mnenju, da bo nova afganistanska oblast prijateljsko naklonjena

Sovjetski zvezi, čeravno v Kabulu naglašajo navezanost na načela neuvrščenosti. Sovjetska Kitojska je po nekaterih prvih vestih že zaskrbljena nad dejstvom, da ima ob svojih mejah še enega prijatelja Sovjetske zveze.

Državni udar v Afganistanu je po nepopolnih poročilih terjal najmanj 200 človeških življenj. Po pričevanju očividcev se je proti upornikom najbolj zagrizeno borila garda prejšnjega državnega poglavarja. V Kabulu in tudi drugod po državi je položaj vsaj navidezno miren.

Kulturna dezorganizacija ali neodgovornost?

■ nadaljevanje s 1. strani

bili ljudi, zlasti ustvarjajoče ljudi, potem nam vsi zidovi, vse kulturne in narodnostne trdnjave ne bodo nič pomagale.

V tem češčenju zidov in v tem dejanju prednosti stenam namesto ljudem je nekaj čudnega, nenormalnega, nek skriti kompleks, neka kulturna zaplankanost ali cinizem, če ne celo perversnost. V tem se skriva želja gospodariti nad zidovi, nad stenami, nad trdnjavami, da bi tako spravili ljudi pod svojo komando. Toda če takih ljudi na lepem ne bo več? Če bo končno vendar le usahnil živ vir ustvarjalnosti, ki je spričo takih razmer največji slovenski čudež, vsaj v zamejstvu?

Vabimo vse pomembnejše slovenske literarne ustvarjalce na Tržaškem in Goriškem, da nam javijo bodisi pismeno ali ustno, kdaj so dobili svoj zadnji honorar oziroma ali so ga že sploh kdaj dobili.

Zanimivo bi bilo tudi sestaviti statistiko, koliko revij in drugih publikacij izide tu v zamejstvu v samozaložbi. V par letih jih je bilo gotovo že na desetine.

Medtem pa po verodostojnih podatkih leži v bankah na milijarde »slovenskega« denarja, t.j. denarja ljudi, ki se imajo za Slovence, ne da bi morda kdaj kupili kako slovensko knjigo ali revijo ali prispevali kak obolus za slovensko pisano besedo, kaj šele radevoljno plačali kak »kulturni davke«.

Ali je vsemu temu res kriva kulturna dezorganizacija (naroda, ki se ponša s svojimi organizatoričnimi sposobnostmi in ki organizira vsak teden na desetine vsakovrstnih proslav, romanj in prireditvev), ali pa je v tem dokaz narodne neodgovornosti in kulturne brezbržnosti, o čemer si ne upamo odkrito spregovoriti iz nekega tabuja ali iz sramu?

Začetek popuščanja?

Najnovejše vesti pravijo, da je krščanska demokracija — očitno pod vtisom ostre kritike in pritiska Morove družine — sklicala v sredo sestanek svojega vodstva in razpravljala o najnovejšem predlogu socialističnega tajnika Craxija za rešitev »temačnih dilem, ki so se začele pred pol drugim mesecem v Via Fani«. Uradno poročilo o sestanku se zaključuje s stavkom, ki odpira možnost tistih oblik pomilostitve jetnikov, ki jih jemljejo v poštev socialisti. Omenjeni stavek se dobesedno glasi: »Pred perspektivo Morove osvoboditve ter zadržanj, ki bi kazala na preobrat v izvajanju nasilja, bo republika prav gotovo mogla najti tiste oblike velikodušnosti in milosti, ki so v skladu z ustavnimi ideali in določili.« To pomeni, da če Rdeče brigade obljubijo, da se bodo poboljšale, se bo država pokazala velikodušna do njihovih jetnikov....

Drugi nič manj pomemben sklep delegacije se nanaša na politični položaj. Krščanska demokracija je namreč prepustila vladi in strankam, ki jo podpirajo, naj preučijo položaj, ki je nastal s socialističnim predlogom. To pomeni, da Krščanska demokracija kot stranka ostaja pri svojem stališču zavračanja pogajanj z rdečimi brigadisti, vendar pa dopušča možnost »alternativne humane rešitve«, čeprav se mora vlada zavestno odločiti za to po posvetovanju s strankami, na katere se opira.

Iz tega se da sklepati, da je zdaj na vlado prenesena odgovornost, da z obljubo akta o kaki pomilostitvi zaprtih teroristov pripravi Rdeče brigade do tega, da bi izpustile Mora, akt pomilostitve pa bi sle-

dil potem, da se ne bi že na prvi pogled videlo, da so vlada in stranke kapitulirale.

Ta nenadni razvoj je seveda zelo hud in nepričakovano dramatičen glede na to, da se je še tik pred tem zdelo, da tako stranke kot vlada vztrajajo v odporu proti terorizmu. Zadeva bo lahko imela nepredvidene in nepregledne posledice.

Nedvomno je ta razvoj tudi posledica močnega pritiska Morove družine.

Vlada bo o socialističnem predlogu verjetno sklepala že jutri, v petek, na svoji napovedani seji.

—o—

DRUŠTVO SLOVENSKE IZOBRAŽENCEV
v Trstu

vabi na predavanje

PROF. MARINKA PERTOT: »NOVA
ODKRITJA IN MOŽNOSTI BIOLOGIJE«
v ponedeljek, 8. maja, ob 20.15 v društvenih
prostorih v ulici Donizetti 3.

Bomba RRR

Poiemikam, ki stalno vzplamtevajo okrog nevtronske bombe, se bodo v kratkem nedvomno pridružile še nove. Ugledni časnik »Washington Post« je namreč javil, da se ameriška vlada pripravlja, da bi vprašala kongres za nakazila, s katerimi bi načrtovali in izpopolnili novo rušilno jedrsko bombo, ki pušča na terenu le omejeno žarkovno sevanje. To daje tudi ime novi jedrski bombi, ki se v izvirniku glasi »Reduced Residual Radiation« ali s kratico RRR.

Bomba bi ob eksploziji povzročila globoke luknje v terenu in dobesedno uničila cilj, vendar bi bili ostanki žarčenja v primeri z normalnimi nuklearnimi bombami izredno omejeni. Nevtronska bomba pa je nasprotno grajena tako, da eksplodira v zraku in ne prizadene stavb, pač pa je smrtna za vsa živa bitja. Bela hiša trenutno ni hotela komentirati te novice.

PREROKOVANJA O LETU 2000

Pisatelj in profesor Amedeo Rotondi je imel v soboto predavanje v kulturnem centru »Gregor VII.« v Rimu o temi »Prihodnost človeštva v luči velikih prerokb«. Najprej je orisal razne velike prerokbe iz preteklosti do 5.000 let nazaj in obširneje spregovoril zlasti o slovitih Nostradamusovih napovedih, glede na to, da se kar presunljivo točno nanašajo na čase, ki jih zdaj preživljamo. Tako so npr. ravno pretekle dni baje odkrili v njih odstavek, ki bi lahko veljal za Morovo ugrabitev. Zanimive so tudi

razne prerokbe o Rimu in o papeštvu ter napovedi raznih svetnikov in vidcev o koncu sveta ali znamenita »fatimska skrivnost«, o kateri se še vedno samo šušlja.

»To, kar se zdaj dogaja na vseh koncih sveta, vzbuja strah, da se nanašajo prerokbe, ki napovedujejo hude stvari, na čas okoli 1. 2000 in da bo človeštvo, v prihodnjih desetletjih doživljalo strašne pretrse, ki bi mogli povzročiti razkroj in zlom današnje civilizacije,« je rekel predavatelj, kot poroča agencija »Italia«. Po njegovem mnenju so se prerokovanja o tistih hudih časih že začela uresničevati. »Toda po pretresu, ki se ga je bati in ki bi lahko pomenil konec naše omike, se bo izoblikoval morda boljši svet, v katerem bo ljubezen po krščanskem pojmovanju življenja urejala bodočo novo družbo, katere kal nosijo kristjani že zdaj v sebi,« je zaključil prof. Amedeo Rotondi.

Seveda pa je treba upoštevati, da je govoril pod močnim vtisom zadnjega dogajanja v Italiji, zlasti v Rimu, in da so se podobne bojazni o koncu sveta ali o koncu enega in rojstvu novega zgodovinskega ciklusa pojavljale tudi pred letom 1000. Mnogi so tedaj pričakovali konec sveta in razdali vse svoje premoženje ter se s pokoro in molitvijo pripravljali na sodni dan. Drugi pa so se še bolj predali uživanju in za-

(Dalje na 5. strani)

—o—

ZDRUŽITEV ŠPANSKIH SOCIALISTOV

Španska socialistična delavska stranka in Ljudska socialistična stranka sta se združili. Dokument sta podpisala Filipe Gonzales in Enrique Tierno Galvan v kongresni palači v Madridu. Priče pri podpisu so bili Ben Carlsson, glavni tajnik socialistične internacionale, Bettino Craxi, tajnik italijanske socialistične stranke, Mario Soares, portugalski ministrski predsednik in tajnik socialistične stranke ter François Mitterrand, tajnik francoske socialistične stranke.

Moro kot torpedo rdečih gusarjev

(nadaljevanje s 1. strani)

mahljivosti nekaterih političnih zaveznikov, kot so npr. socialisti z njihovim tajnikom Craxijem na čelu.

Vsekakor si je Krščanska demokracija pod Zaccagninijevim in Andreottijevim vodstvom zdaj ustvarila s svojo demokratično odločnostjo in pogumom v obrambi demokracije in Republike velikanski politični ugled in napisala novo poglavje Rezistence, v kateri je zdaj ona vodilna sila in na katero bo lahko vedno ponosna. Ta trdnost in pogum se ji bosta v prihodnje bogato povračala. Preseneča pa tudi komunistična stranka s svojim odločnim zavračanjem nasilja »rdečih brigadistov«.

Toda če se bo Moro v primeru, da ga bodo končno le izpustili, lahko skliceval na to, da je pisal svoja pisma pod silo ali kratkomalo pod diktatom, in bo s tem rešil svojo čast, če že ne svojo pozicijo in ugled, pa se bo težko opravičila pred stranko in javnostjo njegova družina. Ta je zdaj tista, ki dejansko uničuje njegov ugled in podoba njegove osebnosti, kakor jo je videla Italija. Z ukazovalnimi gestami, kakor da je KD družinska zadeva in v njeni službi, ter

z očitki in grajo skuša pripraviti krščanskodemokratsko vodstvo do tega, da bi kapituliralo in pripravilo vlado in sodstvo do tega, da bi se začela pogajati s teroristi in barantati za Morovo življenje. To spominja na srednji vek, ko je bila država v službi kake mogočne družine. Mnogi so že prišli do ugotovitve, da bi bilo za Mora boljše, ko bi ga bili ubili v ulici Fani. To so krute besede, vendar pa je v njih nekaj resnice. Moro bo lahko opral svojo čast tistega, kar meče zdaj iz njegovih pisem senco nanjo, težko pa bo opravičil ravnanje svoje družine, ki bi morala biti še vse bolj kot stranka prežeta z njegovim duhom in se ravnati po njegovih tolikokrat poudarjenih načelih. Nekateri že zahtevajo, naj se Moru, vsaj dokler je v oblasti teroristov, odvzame predsedstvo stranke, da ne bi mogli brigadisti več preko njega vnašati zmede v KD.

Vsekakor so to preizkušnje, v katerih se kaže resnična človeška in državniška vrednost italijanskih politikov, pa tudi moč italijanske demokracije. Če bo to preizkušnjo dobro prenesla, potem se ni več bati zanjo.

IZ NABREŽINE:

Novi tajnik sekcije Slovenske skupnosti v Nabrežini

Novoizvoljeni odbor sekcije Slovenske skupnosti v občini Devin - Nabrežina je za novega tajnika sekcije soglasno izvolil Orlanda Žbogarja. Dosedanji tajnik dr. Jože Škerk se je zaradi osebnih obveznosti odpovedal kandidaturi. Na seji, ki je bila v sredo, 27. aprila, se je odbor bivšemu tajniku zahvalil za opravljeno delo in nato razpravljalo o vrsti aktualnih vprašanj. Vzel je na znanje zadržanje Slovenske skupnosti ob izglasovanju letošnjega občinskega proračuna in sklenil sredi tega meseca prirediti spomladanski izlet za člane in somišljenike. Dalj časa je odbor razpravljalo o občinskih urbanističnih problemih, ki so postali zlasti aktualni, potem ko je dežela odobrila novi občinski regulacijski načrt.

»Majenca« v Dolini

Mladina iz Doline sporoča, da bo od 6. maja do 9. maja 1978 v Dolini tradicionalni praznik »MAJENCA« s sledečim programom:

sobota 6. maja 1978 od 20. ure skozi noč dviganje »Maja«;

nedelja, 7. maja 1978 - ob 15. uri začetek kulturnega programa:

- koncert godbe na pihala »Breg« iz Doline,
- nastop »Šaleške folklorne skupine« iz Velenja,
- nastop pevskega zbora »F. Venturini« od Domja.

Ob 19. uri slavnostni prihod »parterjev« in »parterc«;

sledi ples z ansamblom *Lojzeta Slaka*
ponedeljek, 8. maja 1978 - ob 20. uri ples z ansamblom »Supergroup«,

torek, 9. maja 1978 - ob 18. uri nastop godbe na pihala »Breg« iz Doline.

ob 19. uri slovesno podiranje »Maja«.
Vse štiri dni bo oprta XXIII. občinska razstava domačih vin.

V »Torkli« bodo razstavljali svoja dela amaterski slikarji iz dolinske občine.

Delovali bodo dobro založeni kioski.

V tej zvezi je odbor ugotovil, da pristojni deželni organi niso upoštevali upravičenih zahtev in potreb domačinov, katerim ni dana možnost razvoja v kraških vaseh. Po drugi strani pa je edino na spodnjem področju občine dovoljeno zidanje. Poseben poudarek je bil v razpravi posvečen vprašanju področnega načrta za ljudske gradnje. Slovenska skupnost je prepričana, da bi gradnja velikega števila ljudskih stanovanj, ki bi služila predvsem ne-

domačinom, predstavljala ponoven poskus raznarodovanja. Zato je bilo na seji sklenjeno, da bo sekcijski odbor zavzel dokončno stališče do vseh urbanističnih problemov in tudi stališče do turističnega razvoja v občini na prihodnji seji, ko bodo člani urbanistično-turistične občinske komisije poročali odboru o opravljenem delu.

—o—

PREDAVANJE O ONESNAŽEVANJU ZRAKA

Društvo naravoslovcov in tehnikov vabi člane in interesente na »Pogovor o onesnaževanju zraka«, ki bo v petek 12. maja ob 20. uri v prostorih Sloveinske prosvete v ul. Donizetti 3 v Trstu. Predaval bo univ. prof. Franko Piščanc.

Prvomajsko praznovanje v Bazovici

Slabemu vremenu navkljub je tridnevno prvomajsko praznovanje, ki ga je priredil Tržaški partizanski pevski zbor v Bazovici, doživelo lep uspeh. Osrednja proslava z nastopom zbora in razvitjem prapora je bila prvega maja. Prapor je razvila gospa Ema Tomažič, mati heroja Pinka Tomažiča. Spregovorili so Dušan Lovriha in senator Bruno Lepre za VZPI ter podpredsednik Zveze združenj borcev Slovenije Stane Repar.

Osnovna tema govorov je bila odločen odpor proti terorizmu in zavzetost za uresničevanje italijanske ustave. V ta okvir spada tudi zagotovitev pravic slovenski narodnostni skupnosti. Poudarjena je bila nujnost enotnosti vseh demokratičnih sil in in uresničitve osimskih dogovorov za okrepitev sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo in izboljšanje odnosov med narodnostima v naši deželi. Taka je bila tudi vsebina resolucije, ki so jo podpisali zastopniki mladinske komisije Slovenske skupnosti, mladinskega odbora SKGZ ter mladinskih federacij komunistične in socialistične stranke.

—o—

PRVOMAJSKE PROSLAVE

Po vsej deželi so se ob prazniku dela zvrstile prvomajske proslave, ki so tokrat zadobile še večji pomen ob srhljivih razpletih političnega nasilja. Seveda so govorniki poudarili val nasilja, ki je dosegel vi-

šek s pokolom v ulici Fani v Rimu in ugrabitvijo predsednika Krščanske demokracije Alda Mora.

V Trstu je bila osrednja slovesnost na Goldonijevem trgu, priredila pa jo je federacija CGIL, CISL in UIL pod geslom »Enotnost vseh delavcev za obrambo ustave, ki se je porodila iz odpornosti proti nasilju in terorizmu, za plodne investicije, polno zaposlitev in družbene reforme ter za enotnost delavcev, političnih in socialnih sil, za obnovo tržškega in vsedržavnega gospodarstva.

Oba glavna govornika sta naglasila predvsem dejstvo, da lahko edinole demokratični red zagotovi rešitev delavskih vprašanj. V tem smislu je Darij Brajnik v slovenščini zavrnil kot nesprejemljivo geslo, ki se je pojavilo v nekaterih delavskih organizacijah: Ne z državo in ne z Rdečimi brigadami!

—o—

OB TRAGIČNI SMRTI ŽARKA RACETA

V sredo dopoldne se je na mah razširila po Trstu in bližnji okolici žalostna vest o nepričakovani, tragični smrti Žarka Raceta, ki je bil dobro poznan kot gospodarstvenik in aktiven športnik. V svojem kratkem življenju je bil izredno aktiven, svoj čas je preživel med trgovino in nogometnimi igrišči, saj je bistveno pripomogel k razvoju zamejskega nogometa. Bil je dolgo let član Brega, nakar je prestopil k proseškemu Primorju. Prav pri tem klubu je dosegel najvidnejše uspehe, saj je pripomogel k napredovanju Primorja v prvo amatersko ligo. Kot odbornik pri tem klubu pa je pokazal na možnost vse večjega sodelovanja med našimi društvi v zamejstvu in vrhunskimi jugoslovanskimi klubi. Žarko Race je bil namreč pobudnik cele vrste priateljskih tekem, tako da je proseško igrišče zadobilo mednarodni pomen, ko je gostilo številna jugoslovanska prvoligaška moštva.

—o—

NAŠE SOŽALJE

V starosti 79 let je v Miljah umrl msgr. Natale Silvani, bivši dolgoletni župnik in dekan na Opčinah. Sorodnikom izrekata uredništvo in uprava Novega lista globoko občuteno sožalje.

Obvezna prijava grezničnih odtokov v Trstu

Rajonska konzulta za Sv. Ivan, Lonjer, Podlonjer in Katinaro je na svoji seji dne 3.1.1978 sprejela resolucijo in jo nujno poslala občinski upravi v zvezi z obvezno prijavo vseh grezničnih odtokov, ki se ne stekajo v greznično omrežje. Zadevni rok zapade po sklepu tržaške občinske uprave že 15. t.m.

Rajonska konzulta sprašuje, čemu občina ni primerno obvestila prebivalstva na to obveznost, saj predvideva vsedržavni zakon hude denarne globe za kršitelje, rok za prijavo pa določa občina. Zahteva nadalje takojšnje primerno podaljšanje roka in spremembo postopka za prijavo, ki ga je tudi določila občina. Z novim postopkom

naj se odpravijo stroški za predložitev dokumentacije z ustanovitvijo posebnega občinskega urada, ki naj nudi vso potrebno tehnično pomoč za izpolnjevanje obrazcev in priložitev dokumentacije s prisotnostjo občinskih tehnikov tudi na nekaterih občinskih izpostavah, zlasti na podeželju.

Konzulta nadalje obsoja občinsko upravo, da ni o sprejetem ukrepu obvestila konzulte.

Kot izhaja iz sporočila Kmečke zveze, zadeva sklep veliko število prebivalcev tržaške občine še zlasti v socialno ogroženih krajih, ki niso povezani z javno greznično mrežo. Računajo, da je takih odtokov okrog devet tisoč.

S TRŽAŠKEGA

POIMENOVANJE ŠOLE PO VIRGILU ŠČEKU

V teku so živahne priprave na poimenovanje nabrežinske osnovne šole po znanem in zaslužnem slovenskem javnem delavcu, politiku, organizatorju in poslancu v rimskem parlamentu Virgilu Ščeku. Prav letos namreč poteka 30-letnica njegove smrti. V mesecu aprilu sta se dvakrat sestala pripravljalni odbor in medrazredni svvet ter pregledala opravljeno delo. Sklenila sta med drugim, da bo slovesnost poimenovanja dne 4. junija v prostorih slovenske osnovne šole.

Medtem smo zvedeli, da je profil Virgila Ščeka že v Nabrežini. Izdelan je v naravni velikosti v belem dalmatinskem marmorju. Pripravljalni odbor in medrazredni svet opozarjata, da boro stroški precejšnji in zato pozivata vaščane, ki čutijo s slovensko šolo, naj po svojih močeh prispevajo za kritje stroškov.

RAZSTAVA STANKA BIRSE

V prostorih Slovenske prosvete v ulici Donizetti 3 v Trstu bo v ponedeljek, 8. maja, ob 20. uri otvoritev razstave slikarja Stanka Birse.

Stanko Birsa je v tržaški javnosti znan predvsem kot navdušen pevec in organizator pevskih zborov ter glasbenih prireditev. Malokdo pa je vedel, da je tudi slikar. Zato bo napoved o odprtju njegove razstave marsikoga presenetila in si bo razstavljena dela rad ogledal.

—o—

I. SREČANJE PRIMORSKIH FOTOGRAFOV

Odprtje razstave bo v soboto, 6. maja 1978, ob 20. uri v Prosvetnem domu na Opčinah.

Sodelovali bodo fotoklubi iz Gorice, Nove Gorice, Pirana, Sežane, Tolmina in Trsta.

Na odprtju bo spregovoril Marko Kravos in bo nastopil

SOVODENJSKI NONET

Razstava bo odprta do nedelje, 14. maja: ob nedeljah od 10. do 12. ure in od 17. do 20. ure, ob delavnikih od 18. do 20. ure.

—o—

NAŠE GLOBOKO SŽOALJE

Ženi in otrokoma pokojnega Žarkota Raceta ter vsem sorodnikom izrekamo naše globoko sožalje.

Uredništvo in uprava Novega lista

—o—

PREROKOVANJA O LETU 2000

(Nadaljevanje s 3. strani)

pravljanju, češ: »Dajmo ga, privoščimo si, saj kmalu bo tako vsega konec!« Obojim je bilo potem precej nerodno, ko so morali, glede na to, da sodnega dneva ni bilo, začeti vse od kraja, in da je potem ko je odbila ura polnoč zadnjega dneva v letu 999, napočilo leto tisoč kot vsako drugo leto, za nekatere z mačkom in kesanjem, za druge z dobro voljo in jasno glavo.

Tako bo najbrž tudi prvo jutro leta 2000, kar pa ne izključuje, da se lahko prej zgodi marsikaj tistega, česar se boji prof. Rotondi in čemur seveda ne bo kriv koledar, ampak človeštvo samo, če se ne bo spametovalo. To velja posebno za tiste, ki bi hoteli najprej uničiti vso današnjo civilizacijo in omiko, da bi lahko potem uresničili utopično popolno družbo, o kateri sanjarijo.

Manjšinska konferenca v Vidmu

V Vidmu se bo v petek, 5. t.m., začela konferenca o »etničnih in jezikovnih skupinah«, ki jo prireja videmska pokrajinska uprava. Na sporedu so najprej poročila, ki so jih pripravili profesorji Pellegrini, De Mauro, Pizzorusso, Leon in Barbina ter Sergio Salvi. Iz vabila, ki nam ga je posredovala videmska pokrajinska uprava, izhaja, da so teme predavanj, oziroma poročil zelo splošne, tako da se zdi, da gre bolj za neko akademsko srečanje kot za zborovanje, ki naj osvetli stanje narodnostnih skupin v videmski pokrajini in nakaže ukrepe, ki so potrebni, da se te narodnostne skupine zaščitijo, kar jasno določa 6. člen republiške ustave. Ta namreč pravi, da »republika štiti s posebnimi normami jezikovne manjšine«.

Konferenca se bo začela v petek ob 15. uri v sejni dvorani zavoda Malignani v ulici Leonardo Da Vinci. Po otvoritvi so na sporedu predavanja že omenjenih profesorjev. V soboto bo razprava, ki bo trajala do večera, ko se bo konferenca zaključila.

Prof. Giovanni Battista Pellegrini bo govoril o jezikovnih skupnostih ter o njihovem jezikovnem razpoznavanju. Prof. Tullio De Mauro bo predaval o jezikovnih skupnostih in o njihovem vzgajanju v materinem jeziku. Prof. Alessandro Pizzorusso bo govoril o jezikovnih skupnostih ter o njihovem pravnem priznanju po italijanski državi. Prof. Paolo Leon bo govoril o jezikovnih skupnostih in o njihovih družbeno-gospodarskih ter družbeno-kul-

turnih vprašanjih. Prof. Guido Barbina bo predaval o jezikovnih skupnostih in o njihovih družbeno-gospodarskih ter družbeno-kulturnih vprašanjih. Prof. Guido Barbina bo predaval o jezikovnih skupnostih ter o njihovem ozemlju. Zadnje je na sporedu predavanje Sergia Salvija, ki bo obravnaval jezikovne skupnosti.

Na konferenco so bili povabljeni tudi predstavniki beneškoslovenskih kulturnih društev, zato smo prepričani, da bodo živahno posegli v razpravo in bistveno pripomogli, da konferenca ne bo ostala na področju abstraktnosti, temveč da bo živo zarezala v perečo in aktualno problematiko zlasti slovenske narodnostne skupnosti v videmski pokrajini.

Ne smemo namreč pozabiti, da je ta konferenca predvsem rezultat vztrajnih prizadevanj beneškoslovenskih kulturnih društev in tistih političnih sil v videmskem pokrajinskem svetu, ki kažejo razumevanje za probleme Slovencev v Benečiji, Režiji in Kanalski dolini.

—o—

PRVOMAJSKI PRAZNIK V RUPI

Praznik dela so obhajali tudi v Rupi, kjer se je obenem zvrstil praznik »fitalje«. Vreme je prirediteljem v marsičem prekrizalo načrte, tako da so morali odpovedati kulturni del sporeda, čeprav so Fantje izpod Grmade kljub prtečemu naliwu zapeli. Morda pa je bilo zato praznovanje še bolj intimno in prijateljsko, srečanje znancev in prijateljev tik ob državni meji.

Kaj bo z avtonomijo slovenskih radijskih in televizijskih oddaj?

Javna občila imajo v današnjem svetu veliko vlogo. Poleg tiskane besede, ki verjetno še vedno prvači, stopajo pa dandanes vedno bolj v ospredje sodobna obveščevalna sredstva, kot sta zlasti radio in televizija. Ne bomo pretiravali, če rečemo, da je prav ta nova tehnična pridobitev danes morda za večino ljudi najbilj privlačna in praktična.

Slovenci imamo na razpolago radijsko postajo v Trstu, ki spada v okvir Italijanske radiotelevizije (RAI) in je seveda vezana na vsedrjavno politiko te velike informacijske ustanove. Vsekakor pa je tržaška radijska postaja dovolj pomemben in potreben obveščevalni pa tudi kulturni center, ki sega gotovo v vsako zamejsko slovensko družino. Pričakuje se, da bo v doglednem času prišlo tudi do samostojne televizijske oddaje v slovenskem jeziku, kot to predvidevajo obstoječi zakoni o reformi radiotelevizije. Tretje omrežje TV - tako se bo imenovala v vsedrjavnem merilu nova mreža - bo zaobjemala tudi nove slovenske televizijske programe.

Kako pa je oz. bo z avtonomijo slovenskih radijskih in bodočih televizijskih oddaj? Vsi poznajo meje sedanje avtonomije - kar zadeva slovensko postajo v okviru RAI - vendar sodimo, da bi morala imeti tako radijska kot bodoča televizijska postaja

vendar neko večjo in efektivno avtonomijo. To naj bi veljalo tako za časnikarske kot za kulturne programe ter seveda za vodstvo in upravo same postaje. SSk je v svojem zakonskem osnutku za zaščito slovenske manjšine jasno poudarila te potrebe in zahtevala, tudi v okviru obstoječih ustanov, popolno in dejansko avtonomijo slovenskih oddajnih postaj. Brez te si ne moremo misliti resnične koristnosti radijskih in televizijskih oddaj v slovenskem jeziku!!

V Gorici imamo vrsto privatnih radijskih postaj, ki so tudi dale v začetku nekaj prostora slovenskim oddajam. To je bila na primer postaja Radio Onda Est. V zadnjem času pa je začela s sistematičnimi in dobro pripravljenimi vsakodnevnimi oddajami v slovenščini postaja Ljudski radio Gorica. Ta je zajela že širši krog sodelavcev in poslušalcev in zlasti verno spremlja naše kulturno in versko delovanje na Goriškem.

Vse to kaže, da se čuti stvarna in dejanska potreba po objektivni in tehtni informaciji, ki postaja iz dneva v dan bolj kritična. Morda bi kazalo, da bi se našla tudi med Slovenci samostojna in dejavna skupina, ki bi s svojo besedo pomagala pri osveščanju slovenskih ljudi in obrambi njih potrebl!

Iz glasila SSk za Goriško
»Naša pot«

Malo dnevnikov v Italiji in tudi v Sloveniji

Pod naslovom »Kultura in družba v Italiji v petdesetih letih« se je vršilo pretekle dni posvetovanje v gledališču »La Fenice« v Benetkah. Organiziralo ga je odbornišvo beneške občine za kulturo in lepe umetnosti.

Med drugim so obravnavali na posvetovanju premajhno razširjenost dnevnikov v Italiji. Prof. Mario Isnenghi, predavatelj za moderno zgodovino na univerzi v Padovi, je v svojem predavanju povedal, da je bilo leta 1952 v Italiji 111 dnevnikov, od katerih pa jih je več kot polovica — namreč 61 — izhajalo v severni Italiji. V srednji Italiji jih je izhajalo 26, v južni Italiji pa 24. Temu nesorazmerju se je namreč pridruževalo dejstvo, da so vsi skupaj izhajali samo v nakladi 5 milijonov izvodov na dan, kar je pomenilo, da je prišel le en izvod na deset prebivavcev Italije, kar je bilo eno najnižjih povprečij v Evropi. Toda od tedaj se naklada dnevnikov skoro ni povečala. Tako je stanje dnevnega tiska že iz predvojnega časa in vse do danes. Dnevnikov ne bere povprečen človek, ampak še vedno samo izobraženci, elita. Zelo bogat pa je bil in je še danes v Italiji drugi periodični tisk od ilustriranih tednikov do verskih, strokovnih, športnih in drugih listov ter literarnih revij. Nekateri teh periodičnih publikacij dosežejo naklado več stotisoč izvodov. Iz tega sledi, da povprečni Italijan veliko raje bere tak tisk kakor pa dnevniške.

V tej zvezi bi se lahko czrli tudi na slovenske razmere, kar zadeva tisk. V Sloveniji izhajajo samo trije dnevnik in od tega samo en jutranjik ter dva popoldnevnik. Kar zadeva število dnevnikov, je torej povprečje še za 50 odstotkov nižje kot v Italiji, in tudi kar zadeva naročnike oziroma kupce dnevnikov, ni stanje nič boljše kot v Italiji. Slovenija in vsa Jugoslavija sta verjetno glede števila dnevnikov in bralcev na zadnjem mestu v Evropi, razen morda Albanije.

Treba pa je omeniti, da izhajata zunaj Slovenije še dva slovenska dnevnik. To sta »Primorski dnevnik« v Trstu, ki ga precej berejo tudi v Sloveniji in tako nekoliko zvišuje slovensko povprečje, in »Ameriška domovina«, ki izhaja v Clevelandu v Združenih državah. Žal pa tudi ta dva dnevnik po številu naročnikov in bralcev nista nič na boljšem od ostalih treh slovenskih dnevnikov, pač pa še na slabšem, ker izhajata še v veliko težjih finančnih okoliščinah.

Množica obiskovalcev iz Jugoslavije v Trstu

Za prvomajske praznike, ki jih obhajajo v Jugoslaviji več dni, je prišla v Trst množica jugoslovanskih obiskovalcev oziroma kupcev tekstila, avtomobilskih nadomestnih delov itd. Vendar pa obisk ni bil tak, kot se je pričakovalo, kajti potniki iz Jugoslavije so očitno upoštevali dejstvo, da je 1. maj praznik tudi v Italiji, in si niso bili na jasnem, koliko časa bo trajalo praznovanje. Morda odvrča del ljudi od potovanja v Italijo tudi strah pred sedanjim položajem v Italiji in vesti o terorističnih nasilstvih ter razbrzdanem kriminalu, zlasti ropih, ki se dogajajo zdaj tudi v Trstu.

PRED SVETOVNIM NOGOMETNIM PRVENSTVOM V ARGENTINI

Čez dobre tri tedne se bo v Argentini začelo enajsto svetovno nogometno prvenstvo, brez dvoma najpomembnejši športni dogodek leta 1978. Južna Amerika bo tokrat že petič prireditelj finalnega dela prvenstva, potem ko je bilo prvo leta 1930 v Urugvaju, kasneje pa še v Braziliji, Čilu in Mehiki. Obenem pa bo to prav gotovo zadnje s šestnajstimi finalisti, kajti čez štiri leta, ko se bodo najboljše državne reprezentance sveta pomerile v Španiji, se bo število povečalo na 24. Razširitvi se je doslej upirala predvsem Evropska nogometna zveza, odkar pa je dobila zagotovilo, da bo na prihodnjem prvenstvu 12 evropskih reprezentanc, poleg Španije — kot prireditelje — je končno srejala ta predlog.

Do leta 1970 so se elitne svetovne reprezentance borile za pokal Julesa Rimeta, katerega si je z zmago v finalu mehiškega prvenstva tretjič zagotovila Brazilija. Od tedaj dalje prvenstvo poteka za pokal Sve-

tovne nogometne zveze, prvič pa si je ta prestižni pokal zagotovila Zvezna republika Nemčija, ki je na domačih tleh v velikem finalu na münchenskem olimpijskem štadionu premagala Nizozemsko.

V primerjavi s prvenstvom leta 1974 je udeležba argentinskih finalistov precej drugačna. Izpadla je na primer Jugoslavija, med finaliste pa so se po večletnem premoru uvrstile Francija, Madžarska in Francija.

V teh zadnjih mesecih priprav so mnoge reprezentance, ki so veljale za favorite, dokaj razočarale. Med temi izstopa prav Zvezna republika Nemčija, ki po odhodu Franza Beckenbauerja v Ameriko ni več tista nogometna velesila kot pred štirimi leti. Dva nedavna poraza na prijateljskih tekmah z Brazilijo in Švedsko zgovorno pričata, da v izbranem moštvu trenerja Schoena nekaj ne gre.

Razpored četrtfinalnih skupin je znan. Italija je bila uvrščena v dokaj težko skupino, saj se bo za vstop v polfinale borila z domačini, Francijo in Madžarsko. Naloga

Druga številka Literarnih vaj

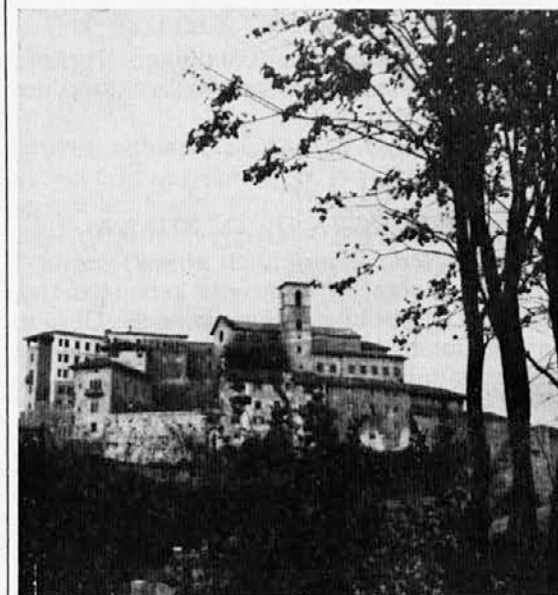
kletu, ki se imata kljub vsem nesrečnim okoliščinam rada in si medsebojno pomagata, da zmagata poštenost in veselje do življenja. Sonja Levstik je prispevala članek »Me in 8. marec«, v katerem razmišlja o prihodnosti mlade dekleta, kot je sama. Drugo nekoliko daljša zgodba pod naslovom »O, ta David!« je napisala Majda Košuta. V številki najdemo še pripovedne prispevke nekaterih drugih mladih sodelavcev, kot so Marija Kostnapfel, Neva Relost najbrž tudi oni zanemarili, kot se je to Erika Čuk in Lidija Rupel.

Vsi prispevki so seveda še začetniški, vendar smo prepričani, da tiči v več kot enem teh mladih resnični talent, le da ga bodo na žalost najbrž tudi oni zanemarili, kot se je to zgodilo z ogromno večino vseh tistih, ki so pisali v Literarne vaje pred njimi in med katerimi je bilo že nekaj izrazitih talentov. Danes žal ni več slišati o njih. Ko dokončajo šole, jih premaga skušnjava ali bolje rečeno mik tujejezične dozdevne imenitnosti in ideološke propagande, malenkostno in nepomembno, v resnici pa se le sami pokažejo kot malenkostni in nepomembni. Upajmo, da se ne bo tako zgodilo z letošnjimi sodelavci Literarnih vaj.

Nova, druga številka Literarnih vaj je izšla po zaslugi učiteljskega »Anton Martin Slomšek« in njegovih študentov ter nekaterih drugih mentorov, med katerimi je treba omeniti s posebnim priznanjem mladega stavca Duškota Švaba, ki je vso številko zastoj postavil. Učiteljske pa jo je posvetilo svojemu pokojnemu profesorju Otonu Bercetu.

Na uvodnem mestu sta objavljena spominska članka o njem. Napisala sta ju dijaka Marko Piccini in Lorena Petrarca. Prvi pravi, da bo prof. Berce ostal v njegovem spominu kot vesel, vder človek z ogromno kulturo in s še večjim srcem. Druga pa omenja, da se je zanimal za vsakovrstne probleme in zelo rad pomagal svojim ljubljnim dijakom.

Zatem sledi novela z naslovom »Utrpi«, ki jo je napisala Katarina Čuk z vzgojiteljske šole. Nepričakovano lepo in aktualno napisana zgodba nam vzbudi pozornost tako po svoji dobri gradnji kot po zanimivem pripovedovanju in miselni zrelosti, brez tistega za lase privlečenega svetobolja z nujnim tragičnim koncem, ki ga tako ljubijo skoro vsi tako mladi pripovedniki. To je zgodba o mlademu fantu in de-

Bearzotovih varovancev torej nikakor ne bo lahka, čeprav bodo lahko računali na krepko podporo milijonov argentinskih navijačev italijanskega porekla. Kaj pa pomeni navijanje v Latinski Ameriki in kakšen

(Dalje na 7. strani)

J. ŠAVLI

»NIZKE« IN »VISOKE« KULTURE TER SLOVENC

II.

Da pa je slovenski človek vztrajal, branil tako trdovratno svojo zemljo in dom, je moral imeti neko kulturo ali če hočemo omiko, najsi bo tudi zajeto le v ustnem izročilu. Tu res za-

denemo na ono najstarejšo zgodovinsko korenino in omiko, na kmečko kulturo, katere stvarnega in duhovnega obsega vse do danes nismo raziskali, izmerili in predstavili slovenski javnosti in to zaradi tega, ker se odgovorni še danes držijo nacionalno meščanskega merila oz. vrednotenja, povzetega po naših sosedih, ki je povrh vsega še netočno, namesto da bi izhajali iz naših lastnih zgodovinskih in socialnih razmer.

Danes so tudi pogledi na lepoto in estetiko drugačni kot še do pred nekaj leti. Preprost kmečki dom, ki se tako skladno vživlja v pokrajino, ima skoraj takšno kulturno ceno kot baročno ali renesančno razkošje. Kulturna pokrajina — to so vinogradi, zidanice, hrami, senožeti, planine, domača gostišča, pašniki in še toliko drugega. Vse tisto torej, kar danes tako hitro ugaša in pomeni človeški oddih, počitek in navdih in ni le vredno, ampak iz dneva v dan bolj dragoceno. Žal se tega slovenski ljudje največkrat premalo zavedajo, pod vplivom propagande, ki nam jo vsiljuje tisk in televizija, in jo ponarejajo, uničujejo in razprodajajo, medtem pa naši sosedje že vedo, kaj pomeni danes zemlja ali hiša na deželi, v naravi.

S stališča kulture ter omike pa ne gre zgolj za estetiko in za velike vrednosti, ampak tudi za priče starodavne kulture, pravzaprav najstarejše in najprvotnejše, ki jo je porodilo organizirano življenje človeka za njegovo oskrbo. Ko človek ni bil več navezan na naključni vlov in na nabiro gozdnih sadežev, ampak je razvil kulturo polja in vzrejo živine.

Jezik vsakega naroda in njegov besedni sklad, njegove oblike in njegova pestrost je eden najbolj občutljivih pokazateljev kulturne

in socialne ravni naroda, korenina njegovega obstoja, njegove izvornosti in samoraslosti. Sociolingvistika nam pogosto odkriva vprašanja in kaže na prenašane sklepe zgodovine o poreklu in samostojni narodnosti določenega ljudstva-naroda.

V tem pogledu smo Slovenci še danes žrtev nacionalnemške zarote pred sto leti, ko sta na avstrijskih univerzah prevladala liberalizem in velikonemški nacionalizem. Tedaj so na teh univerzah študirali slovenski študentje, ki so imeli postati narodnostno čuteče slovensko izobraženstvo. Uprli so se sicer nemškemu nacionalizmu in njegovim nakanam, da ponemči Slovence in raztegne nemštvo do Jadrana. Niso pa še bili sposobni soočiti se temu z »znanstvenimi« nemškimi trditvami o slovenskem »nezgodovinskem« narodu. Namen teh je bil jasen: zasejati med slovenske ljudi občutek nebogljenosti in nemoči. In v resnici so zagrenili in spravili v obup nad lastnim poreklom mnoge slovenske izobražence, od katerih so se nekateri ponemčili, drugi pa se zagrenili in se odpovedali javnemu delovanju.

Te metode se je nemški in kasneje italijanski nacionalizem posluževal vse do danes in vedno z določenim uspehom. Propaganda o slovenski nebogljenosti, primitivnosti in nemoči je bila zelo zaželjena tudi v stari centralistični Jugoslaviji, zlasti pod diktaturo kralja Aleksandra. Mnogi tedanji slovenski zgodovinarji, posebno še Lj. Hauptmann, so, kot se zdi, čutili, s čim ustrezajo diktatorskemu režimu in, so zato sporaj do onemoglosti razvijali propagando o nezgodovinskem slovenstvu, »Alpskih Slovanov« namesto karantanskih Slovincih, ipd. Vsebine vsega tega so se obdržale v šolskih učbenikih tudi v Rankovičevem času po drugi vojski in celo vse do danes.

Toda nekoliko kritični pretres zgodovine in primerjava slovenske preteklosti s preteklostjo

jo drugih narodov nam jasno razloži, da je slovenska zgodovina še kako zgodovinska. Današnji »veliki« narodi v Evropi so v resnici nezgodovinski, saj so nastajali in se razvijali šele v stoletjih po letu tisoč: Nemci iz Bavarcev, Švabov, Sasov, Frankov...; Angleži iz Anglov Sasov, Normanov... Španci iz Vizigotov, Ibercev, Mavrov, Francozi iz Frankov Galcev, Burgundov..., Italijani iz polatinjenih italjskih ljudstev, Herulov, Ostrogotov, Langobardov... O Slovincih pa moremo ugotoviti, da jih ob času, ko so ustanovili prvo svojo državo Karantanijo in drugo Sp. Panonijo, moremo označiti za Slovence in ne za kake nedoločene Slované. Zakaj če se je slovenski jezik od Brižinskih spomenikov do danes komaj kaj bistveno spremenil, potem se tudi v dvesto letih Karantanije, t.j. od Boruta pa do leta 900, ko so bili Brižinski spomeniki napisani, ni mogel bistveno spremeniti. Toliko manj, ker takrat ni bilo tiska in se je tudi sama materialna kultura razmeroma počasi razvijala.

Pa tudi če bi Slovenci vse do danes govorili isti jezik, kot recimo Rusi, to še ne pomeni, da bi bili isti narod z njimi. Tudi Američani danes govorijo angleško, pa niso Angleži; podobno narodi Južne Amerike, pa niso Španci.

Že omenjeni slovenski jezikovni sklad pa pokaže nadalje, da je imelo takratno slovensko ljudstvo izredno globoko delovno in duhovno kulturo. Madžari, ki so razrušili Panonijo, so prevzeli številno slovensko besedje (okoli leta 900), ki jasno kaže visoko takratno slovensko duhovno raven. Seveda so vsrkali tudi večino slovenskega panonskega prebivalstva.

Naštejmo nekaj teh besed za primer:

(Dalje)

—o—

Iz Slovenije poročajo, da je bilo med praznovanjem 1. maja zelo veliko hudih avtomobilskih nesreč. Na cesti med Ljubljano in Vrhniko je bilo pri eni sami nesreči pet mrtvih (voznika dveh avtov in trije otroci), pet pa hudo ranjenih. Med ubitimi je tudi jezuitski pater Franc Kovač iz Ljubljane.

Pred svetovnim nogometnim prvenstvom v Argentini

(nadaljevanje s 6. strani)

vpliv ima lahko tudi na rezultate, pa je jasno vsakomur, ki vsaj bežno pozna vročerkve južnoameriške množice, ki jim je nogomet mnogo več od igre same. Ta okoliščina vsekakor govori v prid italijanskim nogometašem, čeprav ne gre pozabiti, da »azzurri« še nikakor niso prebredli krize, ki traja že vrsto let, točneje od finala v Ciudad Mexico pred osmimi leti, kjer je Italija osvojila drugo mesto po porazu z Brazilijo s 4-1.

Argentinsko prvenstvo — otvoritvena tekma bo 1. junija v Buenos Airesu med Zvezno republiko Nemčijo in Poljsko — je bilo v zadnjih mesecih večkrat v nevarnosti in to ne zgolj zaradi izredne argentinske gospodarske krize z inflacijo, ki je preseгла 300 odstotkov letno, pač pa tudi in predvsem zaradi trde roke vojaške junte, ki je okrutno pometla z vsemi nasprotniki reži-

ma. Pojavile so se celo organizacije in združenja za bojkot svetovnega prvenstva. Organizacijski odbor, ki je trdno v rokah vojakov (celo načelniki tiskovnih centrov v raznih mestih so izključno polkovniki), je dobil nalogo od vojaške junte, naj prepriča, da bi časnikarji preveč vtikali nosove v politične zadeve. Pod geslom: prišli ste poročat o nogometu, zato se omejite na šport, so naročili eni najpomembnejših ameriških organizacij za stike z javnostjo, naj vzame v svojo roko predstavitev dežele mednarodnemu tisku. Časnikarji naj bi zvedeli le za sončne, zakrite pa naj bi ostale senčne strani argentinske stvarnosti.

Že čez nekaj tednov bomo zvedeli, če se je vojaški junti načrt tudi posrečil, saj bomo iz dneva v dan lahko preverjali pisanje posebnih poročevalcev v dnevnem časopisju, po radiu in televiziji.

Sasa Rudolf

KNUT HAMSON

POTEPUHI

Poslovenil Oton Župančič 1

PRVO POGLAVJE

Od sosednje kmetije sta prišla dva moža; oba sta imela temne obraze in redke sive brade, eden je nosil lajno na hrbtu.

Živa duša tam okrog ni pričakovala tisti dan kaj posebnega, kar se vzameta od nekod tadvajca, se ustavita na vidnem mestu med hišami, pritrdita lajno na stojalo ter zaigrata. Vse iz bližnje okolice je vrelo tja, otroci in ženske, napol dorasli in šepci, cel krog se je strnil okoli godbe. Zdaj po zimi je bilo tako malo življenja, vsi moški so bili na Lofotih, nihče ni plesal, nihče pel, vsa srenja je bila revna in nadložna, zato sta bila tadvajca velik, čudežen dogodek, in ni ga bilo, ki bi ga bil svoje dni pozabil.

Eden je vrtel, Eno oko mu je bilo pohabljen, kakor da je nanj slep. Drugi je nosil vrečo, sicer pa ni nič delal, bil je samo spremljevalec, stal je in gledal na svoje obnošene škornje. Nenadoma si je potegnil klobuk z glave ter ga molil predse. A kako neki bi mogel pričakovati denarja v tem siromašnem kraju, kjer se je vse komaj bomo prebijalo, dokler se ne vrnejo spomladi moški od ribarjenja. Nič ni dobil in je poveznil klobuk zopet na glavo. Nekaj časa je stal ter začel s tovarišem govoriti v tujem jeziku, čedalje glasneje in trje, kakor da hoče lajnarja v igranju ustaviti ter ga pregovoriti, da bi šla dalje. Toda godec je godel in godel, vstavljal novo pesem ter vrtel tiho in resno melodijo, ki je poslušalcem legla v srce. Mlada ženska, ki je mogoče laže od drugih utrpela, se je naglo okrenila ter je očitno hotela iti v hišo po denar; to si je spremljevalec najbrže napak razlagal, po vsej priliki je mislil, da hoče ženska oditi, zaklical je za njo ter se spačil. »Mir!« mu je rekel godec. Mir? Spremljevalec ni bil mož, ki bi mu smel kdo ukazovati mir. Razsrdil se je, skočil v tovariša ter udrihal po njem. To še ne bi bilo tako hudo, toda napol slepi godec se ni mogel braniti, moral je paziti na svojo lajno, ki se je zibala na stojalu. Z rokami je imel dela, zato je samo stisnil glavo med ramena. Poslušalci so pri tem nepričakovanem napadu zastokali, krog se je mahoma razširil, otroci so se splašili ter zakričali.

Tedaj je skočil Edevart, nedorasel tri-najstletni fantič, pegast plavolasec, naprej, oči so se mu kresale od razburjenja. Pozabil je na vse okoli sebe, čeprav je mogoče tvegati življenje. Nastavil je napadalcu nogo, pa se mu je ponesrečilo, poskusil je še enkrat, zdaj se mu je obneslo, in oni je telebnil ob tla. Mladič je hropel kakor kovaški meh, njegova mati je vpila nanj in ga hotela spraviti proč, toda Edevart je ostal. Bil je kakor iz uma. Skremžil se je, da so se mu pokazali zobje. »Pri tej priči mi pojdeš domov!« je zopet kliknila mati v strahu. Bila je suha in bolna, dejal bi samo siv človeški prah, vedno tiha in pobožna, ni mu mogla kaj.

Tujec se je pobral, poškilil proti dečku, vendar mu ni nič storil, nasprotno, bil je videti poklapan in si je otepal z narejeno

skrbnostjo z obleke sneg. Nato je govoril zopet svojemu tovarišu, mu zagrozil z obema pestema ter se odplazil, izginil.

Godec je stal sam. Posmrkal je in zajokal. Po enem licu mu je tekla rdeča progla, čudna, modrikasta, kakor od krvi, pa to je bilo pač od tega, ker je bil iz tuje dežele in tako temne polti.

»Ta i jih zaslužil po grbi!« je zamrmraje mlada ženska ter pogledala za nasilnežem. Nato je šla domov po denar.

Ko so druge ženske to videle, niso hotele zaostati, in druga za drugo je šla domov po denar. Bog ve, nemara je imel godec več posvetnega blaga kot tiste, ki so mu dajale, vse so bile tako uboge, toda srca so jim kipela, darovale so, prinašale so polovičarje, nekatere celo težke bakrene dvojake, kar je pomenilo takrat precej denarja, in tolažile z njimi jokajočega moža.

Zdaj se je hotel pa tudi godec izkazati. Nenadoma je spustil pri lajni zaklopko, in pred njimi se je pokazalo gledališče, pravi raj. »Aa,« so zazijali gledalci. Nikoli še kaj podobnega v teh krajih: majhne podobe, okrašene z barvami in zlatom, so stale na odru, se premikale, kakor je obračal godec kljuko, počasi in hitreje, se sukale, stopile korak naprej, se obrnile, trenutek postale ter se zopet zasukale.

»Napoleon!« je rekel godec ter pokazal podobo v sredi.

Vsi so že slišali ime Napoleon in so čudoma strmeli v podobo. Poleg njega sta stala dva generala, tudi okrašena z barvami in zvezdami, in godec je imenoval njuni imeni. Ljudje pa so gledali predvsem Napoleona. Odet je bil s sivim ogrinjačem, v roki je držal kratek daljnogled, zdaj pa zdaj ga je dvignil k očesu ter ga zopet povetil. Pred vso to visoko gospodo je stal majhen, zanimiv dečko, raztrgan in golaglav, in se smejal; s prazno skodelico, ki jo je držal v roki, je prosil denarja, kadar je ležal kovanec v skodeli, jo je dečko na kratko zgenil ter jo izpraznil v predal. Kakšno čudo, dečko je bil živ in kakor da se je še bolj smejal, kadar je zopet nastavil skodelo.

In godec je igral, koračnice, valčki, melodije so se razlivale preko ljudi in hiš, nekoliko stran je sedel v snegu pes in tulil proti nebu. Bil je nepozaben dan.

Ko ni prišlo več denarja in ga dečko ni mogel več metati v predal, je šinilo neki deklici v glavo da bi darovala svetel gumb, in res ga je položila v skodelo. Bil je najbrž njen edini svetli gumb, a ni bil kovanec, in zdaj se je zgodilo čudo vseh čud: dečko se je naglo obrnil na nasprotno stran ter zagnal gumb daleč v sneg. Trenutek so vsi onemeli. Za božji svet — ali je fantič pravi človek? Mlada ženska se je prva zasmejala, položila je v skodelico babico od zaponke in tudi to je zagnal daleč stran. Tedaj so se vsi zasmejali. Malčica pa je pokleknila sredi snega ter iskala zavrženi svetli gumb.

Nazadnje se je vse izpreverglo v tako obsejnost, da so polagali drug za drugim

v skodelo ničvredne reči, žeblice, kamenčke, treščice, in beračku je kmalu presedalo in neprenehoma je skodelo tako silno stresal, da ni bilo mogoče nič več vanjo položiti. Ali ni bil med vsemi edini on pаметen?

Godec je prestal vrteti, zaprl je zaklopko in odvil kljuko. Globoko je vzdihnil.

»Zakaj pa hodite z njim skupaj?« je vprašal Edevart mračno.

Godec je razložil, kakor je vedel in znal; lajna da je obeh, njegov tovariš pa da je tako hud, le pogledajte, nekoč ga je celo z nožem sunil v oko. Godec da si ne upa nikoli pokazati Napoleona in drugih podob, kadar je njegov tovariš zraven, ker je možak tako jeznorit, da bi vse gledališče razbil.

»Odkod ste doma?« je vprašal Edevart.

»Iz Armenije.«

»Kje je to?«

»Daleč, daleč, za vsemi deželami. Ja, ja. Čez toliko in toliko gorá in za veliko vodo. Leto dni hodá —«

»Stopite noter in prigriznite kaj malega,« je rekla mlada ženska.

Pritisnili so za njim, kolikor jih je šlo v sobo, drugi pa so ostali zunaj in gledali skozi okna v hišo. Na možu ni bilo nič kaj posebnega, samo sedel je, prosil sočutja in povešal glavo. Videli so, kako je pred jedjo molil, jedel slanike in krompir, nato ješprenjevo juho, zopet molil in hotel vstati in se zahvaliti.

Mlada ženska je rekla: »Da imam kave pri hiši, bi vam je dala skodelo.«

»Jaz je imam kanček doma,« je rekla postrežljivo neka druga ženska.

»No, potlej bi mi je nemara žlico posodila.«

Lepo je bilo, dokler je sedel. Ženske so ga vsekakor hotele pridržati, da bi bil čimdalje daleč od svojega nečloveškega tovariša.

»Kam neki je šel?« so izpraševale.

Tega ni vedel nihče, tudi tuji mož ne.

»Mogoče se ga je zdaj za zmerom odkrižal?«

»Kaj šel?« Mož je stresel z glavo in vzdihnil. Začel je mencati z nogami in tolči z zmrazlim čevljem ob čevlji.

Vprašale so ga, ali ga v noge zebe, in zeblo ga je. Nato so ga vprašale, kako je z njegovimi obujkami, da, pa je imel preluknjane obujke, dosti lukenj, velikih. Da, da, da.

Spogledale so se ter si pokimavale in mlada ženska, ki je zopet najlaže utrpela, je poiskala par novih nogavic — takih do kolen — in mu jih je dala. In zgoraj so imele višnjev rob, bile so dobre, lepe nogavice.

»Da, ti, Ana Marija, ti si zmeraj enaka!« so občuduje šepetale druge ženske.

»Zdaj si jih pa obujte!« je rekla Ana Marija.

Tega mož ni hotel, o ne, držal se je, kakor da mu srce ne dá, da bi te nogavice zatratil, pritisnil si jih je na lice ter si jih nato shranil v nedrija. Vsa srca je gani.

(Nadaljevanje prihodnjič)